

Народна библиотека „Вук Караџић“

директор **Милена Димитријевић**

тел. 063/207850

тел. 012/662-208

web: bibliotekavg.com

Библиотека „Вук Караџић“ – храм културе

*„Библиотека је најплеменитија
од свих институција које постоје.
Књига је признање за прошлост
а обавеза за будућност“*

(Слово о књизи)

Библиотека „Вук Караџић“ у Великом Градишту смештена је у једној од најлепших зграда у старој чаршији која је проглашена за амбијеталну културно-историјску целину. реч је о згради некадашње апотеке – задужбини Саве Ж. Обрадовића и жене му Кате у којој је до 1980. године била апотека. Појава прве читаонице – библиотеке у Великом Градишту везује се за 1848. годину када је основано прво Градиштанско читалиште. Следећи помен читаонице налазимо у 1874. години где се у једном извештају кнезу Милошу каже да је градиштанска библиотека-читаоница основана 1872. године. за време бугарске окупације у Вел. Градишту биле су спаљене све српске књиге. Тридесетих година постојала је читаоница Трговачке омладине (садашња продавница „Славинех“). За време другог светског рата Библиотека није радила.

По ослобођењу, 1947. године Библиотека је обновљена и радила је као Градска читаоница, да би 1967. године била припојена Народном универзитету. Три деценије касније, 1995. године Библиотека поново постаје самостална установа. Период од 1967. до 1975. године може се рећи да је време видног ширења књиге и отварања сеоских библиотечких огранака: Средњево, Мајиловац, Макце, Кисиљево, Кусиће, Царевац и Чешљева бара..

У то време радила је и покретна библиотека Библиобус који је књигом опслуживао остала насеља. Због тешког материјалног положаја који је уследио већина је касније затворена или припојена Основним школама. Данас Народна библиотека има огранке у Макцима, Кисиљеву и Царевцу.

Као што обично бива библиотекарство и у нашој општини имало је своје успоне и падове. У целини гледано ипак се може рећи да је оно имало своје значајно место. Узимајући у обзир стање фондова и у школама рачуна се да на подручју општине располажемо са књижним фондом од преко 70.000 књига, што је 2,8 књиге по становнику. Норма је три. Библиотека у Великом Градишту располаже са књижним фондом од 30.000 књига. Годишње се принови 800-1500 нових књига што је половина од за библиотеку нашу прописаног минимума. Половина нових књига је откуп Министарства просвете и општине а половина поклон читалаца и грађана.

Структура књижног фонда је доста разноврсна и у већој мери задовољава потребе садашњих читалаца. Разумљиво најбројнија су дела тзв. лепе књижевности 20.661, историографије 2518, друштвених наука 2167, примењених наука 565, опште групе 489, религије 321, уметности 433, природних наука 233, филозофије 660 књига.

Библиотека редовно има 1200-1400 чланова. Половину чине ученици гимназије 8и 0Ш а другу половину одрасли. Треба посебно истаћи да се у овој групи налази велики број старијих чланова који су корисници библиотечких услуга и преко две деценије. Дакле реч је о у много чему формираној читалачкој структури која прецизно прати и тражи нову књигу. У складу са расположивим средствима у већој мери успевало се да се благовремено обезбеде хит дела најпрестижнијих аутора и издавача. Хендикеп је и надаље што се то чини само у по једном примерку што за последицу има да се на нове књиге доста дуго чека да би се за њих стигло на ред. При библиотеци годинама се води књига редоследа читања појединих наслова. Куповина у по једном примерку и велика њихова читаност за последицу има и њихово велико хабање. То се донекле умањује

стално присутном акцијом приручне заштите.

Библиотеку у току године посети између 18-19000 или у просеку 55-120 чланова дневно. На читање се изда 17-19000 или 70-200 књига дневно. Сваки члан у просеку прочита најмање по 19 књига.

Библиотека има комплетна дела већине домаћих и страних класика а последњих година видно је посебно настојање попуњавања са капиталним енциклопедијским насловима. Благовремено је уочено да библиотека све више користи за допунско образовање и лично усавршавање.

Редовним читаоцима поред постојећег књижног фонда свакодневно на располагање стоји 36 дневних и недељних листова и др. периодичних публикација. Дневно се прима“ Политика, Вечерње новости, Борба, Глас, Блиц, Недељни телеграф, Јутарње новине, Нин, Илустрована политика, Базар, Рачунари, Румунска „Наша реч“, Скупштински материјали и др.

Градиштанско читалиште

После стицања аутономије, развојем трговине и занатства у Србији стварају се услови за бржи развој просвете и културе. Отварају се школе, набављају се и штампају прве књиге. У то време јављају се у Србији прва Читалишта-претече данашњих библиотека. Међутим и поред тога књига у највећој мери привилегија је само мањег броја богатијих и образованијих. На њихову иницијативу 1846. године оснивају се прва Читалишта у Београду, Ужицу, Смедереву, Пожаревцу. Појава ових читалишта значила је веома много јер су она у то време била једина прилика да се људи обавесте о ономе што се у земљи и шире дешава.

Само две године по оснивању првог Београдског читалишта 1848. године и ‘Сербским новинама“ објављена је вест да је на Св. Саву поред Театралне дружине у Великом Градишту основано и Читалиште. По угледу на београдско и наше Читалиште имало је

своја правила а издржавало се од чланарине и добровољних прилога. У читалишту су читане најновије вести, слушало читање, организоване беседе – предавања, па и курсеви описмењавања и брзог рачунања. Забележено је да је др Илија Јовановић 1872. године у Градиштанском читалишту одржао веома добро посећено предавање о чувању народног здравља и штетности алкохола. Ово је прво забележено предавање у читавом пожаревачком крају.

Следећи помен нашег читалишта налазимо у једном Извештају упућеном кнезу Милошу у коме се каже да Градиште има читаоницу основану 1872. године. Први председник ове читаонице био је Коста Ј. Радовановић. Даље се наводи да је читаоница лепо опремљена столовима и столицама, има три лампе, мало и велико огледало, завесе, печат. Читаоница поред десетак листова имала је и 36 књига и 33 члана. Зна се да је читаоница радила и у 1881. години када је била организатор дочека нове године. Међутим време између 1881-1900. године је време замирања читаоница па треба веровати да се у том интервалу угасило и Градиштанско читалиште. За време Балканских ратова и Првог светског рата Бугари су 1917. године на горњој пијаци и код Среског начелства спалили све српске књиге. Тридесетих година, до пред Други светски рат постојала је читаоница друштва Трговачке омладине. Током рата Библиотека није радила.

Хуманист и велики добротвор Сава Ж. Обрадовић

Према сазнањима један од оснивача и иницијатора поновног обнављања рада Градиштанске читаонице 1872. године и њен утемељивач био је Сава Ж. Обрадовић. Зна се да је он истовремено био оснивач и велики добротвор београдског друштва „Св. Сава“, Градиштанске певачке дружине, Фонда за школовање сиромашних високошколаца, Трговачке омладине, Фонда

за напуштenu и сиромашну децу итд.

Сава Ж. Обрадовић, рођен је 1838. године у Великом Градишту. У пописним књигама из 1864. године каже се да је он осредњи житарски трговац. Ожењен је супругом Катом са којом је имао рано преминулу кћер. Нема сумње да је захваљујући трудољубивом раду он израстао у успешног извозника и шире познатог трговца. Једно време је био председник општине. Као Напредњак 1878-1886. године, па и касније, био је и народни посланик. Из тог времена је и новинска вест како се Сава Ж. Обрадовић одрекао своје посланичке деурне у корист Друштва „Св. Сава“.

Посредством Велише Јоксимовића дошло се до мале књижице „До Зоре“ која садржи два спева (Бој на Граховцу и Бомбардовање вароши Београда). Реч је о књижици градиштанског учитеља Николе Муслина. Ова књижица на само осам страна из 1863. године, како стоји на њој, штампана је о трошку Саве Ж. Обрадовића. Са правом се може закључити да је ово и прво градиштанско књижевно дело.

Када му је умрла кћер и супруга Сава је одлучио да оснује свој добротворни фонд под називом „Задужбина Саве Ж. Обрадовића и жене му Кате“. У подужем тестаменту 1923. године брижљиво је raspоделио сву своју имовину. Велики дућан у главној улици (садашња зграда) и породичну кућу у Улици В. Миленка као и локал на пијаци укључујући и неколико њива, оставио је општини. Уз то оставио је и повећу суму новца да се из свега формира Фонд из кога ће се два пута годишње даривати сиротиња. На месном гробљу још себи за живота подигао је породичну капелу. Последња жеља му је била да му се на дан крсне славе за Св. Николу даје годишњи парастос. Фонд Саве Ж. Обрадовића радио је све до 1943. године.

Библиотека, културни центар локалне

самоуправе

Још негде 1984. године, па и пре, покренута је иницијатива да се зграда Саве Ж. Обрадовића, преуреди у музеј у коме би била изложена богата археолошка нумизматичка збирка коју су као легат граду оставили Павле и Ђока Ђорђевић. Библиотека је требало да се нађе у саставу новог Дома културе за чију изградњу је почела експропријација.

Међутим како пројекат новог Дома културе није реализован суочени са акутним проблемом простора и неусловности смештаја приступило се компромисном решењу адаптацији зграде Саве Ж. Обрадовића за потребе библиотеке, Галерије скулптура и музеја.

У складу са новим Законом о Библиотечкој делатности и култури направљено је ново оптимално решење. Знајући да садашња зграда није довољна нови развојни концепт подељен је у две фазе. У првој фази желело се да се сав књижни фонд обједини на једном месту и рад у њему одвија на принципу слободног приступа – самоизбора. Под окриљем библиотеке под истим кровом нашло се једно музејско одељење, галерија скулптура Милана Бесарабића и једно одељење ликовне галерије.

У другој фази планирано је припајање зграде некадашњег „радио клуба“ и доградња новог дела 8×6м. У првом делу би се сместио музејски део. А у другом делу проширио депо књига. Подкровље и подрумски део био би смештен за опсежну периодику, укоричену и неукоричену штампу неизложену музејску грађу, збирку слика...

У садашњем одељењу музеја било би смештено издвојено дечје одељење. Читаоница би била преуређена у тзв. научно одељење са референсном збирком. Са евентуалним преуређењем и самог таванског простора на садашњој згради, трајно за више деценија, би се решило питање библиотеке у граду. Овај концепт од надлежних у ондашњој СИЗ и Министарству културе оцењен је као најрационалнији и у многим приликама истицано као узорно решење.

Фонд САНУ и Балканолошког института

По броју можда невелик али по насловима је врло значајан фонд који су недавно поклонили Српска академија наука и Балканолошки институт из Београда. Овде је реч о несумљиво вредним Зборницима са тематских скупова, Докторским дисертацијама, Зборницима историографских докумената. Овај фонд броји 300 дела и увелико се користи за припрему семинарских и дипломских радова гимназијалаца, дипломаца на вишим школама и факултетима.

Фонд старе и ретке књиге

У стару ретку књигу убрајају се књиге издате до 1876. године односно до краја 19. века. Библиотека у Великом Градишту поседује 250-300 оваквих издања. Најстарија књига у библиотеци је Вуков Речник из 1852. г. штампан у Бечу. Ту је и књига „До Зоре“ из 1863. која се може сматрати и првом Градиштанском књигом. вредна помена су и дела Ћ. Јакшића из 1883 г. „Политичка економија“ Ж. Живановића, директора Градиштанске гимназије, Србија и Македонија из 1890, Четворотомна енциклопедија Стојана Новаковића из 1921, Народна лира из 1915г., Женевско издање „Смрт Смаил аге Ченгића“ из 1918 г. Ту је и мноштво других вредних књига које се сврставају у ону другу много бројнију категорију – ретке књиге. У овој категорији је и много књига из Фонда Ђоке и Паје Ђорђевића.

Фонд завичајних писаца

Са пресељењем Библиотеке у нове просторије и већим повезивањем са новостасалом плејадом завичајних писаца озбиљно се пришло издавању дела и формирању посебног фонда књига Завичајних аутора који су пореклом из наше општине. Овај фонд обухвата преко 100 наслова. Ту у првом реду треба споменути библиографију Раше Перића, Милована Јовановића, Стевана Вујадиновића, Драгослава Мишића, Велише Јоксимовића, Боре Радовановића, Милице Јанковић, Гордане Стошић, Боре Наумовића, Новице Стокића, Звонка Јовића...

У Завичајном фонду чувају се и рукописи од више десетина свезака за штампу припремљених књига М. Јовановића, Боре Радовановића и др стваралаца нашег краја.

У оквиру овог фонда је и ново формирана Завичајна периодика књига које се односе на наш крај. Реч је о монографијама Великог Градишта, Макаца, Затоња, Курјача, Рама... При библиотеци прикупља се и чува се и веома опсежна фонографска збирка фоно записа са Царевчевих дана, радио и ТВ емисија о Вел. Градишту и околини.

Архивска и друга некњижна дела

У градиштанској библиотеци дуги низ година поклања се велика пажња прикупљању, сређивању и јавној презентацији бројне документарне и архивске грађе из богате културно историјске прошлости нашег града и околине.

При библиотеци постоји богата збирка – фототека од преко 2000 фотографија, више тематских албума слика, који одсликавају бројна догађања у нашем граду и околини. Ту је и веома опсежна колекција од неколико хиљада исечака о нама у последњих пет деценија. Ту је и бројна друга некњижна грађа (застава певачке дружине из 1930 рад Соколског друштва, Женске подружне, Коло Девојака...

Посебно вредно помена је дипломатско конзуларна грађа коју нам је сачувао и поклонио Павле Ђорђевић. Ту треба споменути

неколико досада непознатих извештаја Иве Андрића, Николе Пашића, цинцар Марковића, писмо М. Пупина...

Из архива Великог Градишта

У богатој архивској грађи браће Ђорђевић у Народној библиотеци у Великом Градишту налази се и једно непознато писмо нашег славног научника М.И. Пупина. Настало је почетком овог века и пуних осам деценија чувано је у личној архиви, најпре Павла, а потом његовог брата, Ђорђа Ђорђевића, коме је ово писмо и било упућено.

Зна се да је Пупин, хуманиста и добротвор, оставио три тестаментa. И ово новооткривено писмо говори о још једном гесту својственом М.И. Пупину. Реч је о новчаној помоћи коју је научник дао 1919. године нашим студентима за студентску мензу у Паризу.

Павле и Ђорђе су синови Крагујевчанина Милоша Ђорђевића, угледног среског и окружног начелника који је службовао у Гроцкој, Пожаревцу, Неготину, Чачку, Нишу, Крушевцу, Ваљеву и Смедереву. Милош је био ожењен Градиштанком Ружицом Павловић, ћерком угледног градиштанског трговца Ђорђа Павловића и са њом је имао синове Павла и Ђорђа.

Студирали су у Француској права и Вишу школу политичких наука. Старији, Павле, по окончању студија, запослење налази у дипломатији. Дуго година је био секретар Николе Пашића, о чему говоре бројни документи који се налазе у архиви Народне библиотеке Велико Градиште. Бројни документи такође говоре и о његовом ангажовању на месту конзуларног представника у Паризу, Лондону и Берлину. У Берлину је једно време био са нашим књижевницима Милошем Црњанским и Иво Андрићем. Носилац је петнаестак одликовања изложених у Музеју градиштанске библиотеке.

Ђорђе се после студија враћа у земљу где се запошљава као председник Трговачког суда у Пожаревцу и Великом Градишту.

На основу казивања Ђорђа Ђорђевића може се претпоставити настанак Пупиновог писма. На почетку студија, 1918. године, Ђорђе Ђорђевић је био изабран за председника Удружења југословенских студената у Паризу. У његовој надлежности била је и Кооперативна менза у којој се хранила већина наших студената.

Ђорђе је из француске штампе сазнао да је у Париз, те 1919. године, на позив Југословенске владе да је заступа на преговорима у Версају око закључивања Мирног уговора, допутовао и Михајло Пупин. Том приликом Ђорђе је предложио да славног научника позову на ручак у њихову студентску мензу. Сусрет студената и М. Пупина у мензи био је срдчан и протекао је у спонтаном разговору. Том приликом наш научник се детаљно интересовао за услове смештаја и школовања наших студената у Паризу.

Два-три дана после овог сусрета Ђорђу је стигло писмо од славног научника у коме га Пупин позива да му буде гост на доручку у хотелу Галија.

Писмо је Пупин написао својеручно, ћирилицом. Написано је на папиру А-4 формата са, на десном углу, отштампаним меморандумом М.И.Пупин (латиничним писмом). Без датума је. Папир има водени жиг-орла раширених крила и речи “ Цоупон Бонд”.

Ђорђе се са радошћу одазвао овом позиву. Срдачном двочасовном разговору, као и разговору за време ручка у студентској мензи, присуствовао је и Пупинов секретар Хаџи-Павловић.

“ И овом приликом највише смо разговарали о ситуацији у земљи, о нашим студентима у Паризу. Поред осталог, Пупин се интересовао шта ја студирам. Када сам му одговорио да студирам права и Школу политичких наука-економско финансијски смер, додао је: „Боље да сте изабрали пољопривреду или шумарство. Србија из које долазите је пољопривредна земља и њој су потребни стручњаци из тих грана. Ако хоћете, радо бих Вас повео са собом у Америку као свог штићеника да тамо студирате“ – живо се сећао тог разговора Ђорђе и много деценија касније. Ђорђе је одбио понуду јер се налазио при крају студија, а у Великом Градишту су га жељно очекивали

отац и тетка јер му је мајка била умрла.

Разговор је потом спонтано настављен и враћен на питања везана за студентску мензу. Сазнавши да се менза најчешће налази у дуговима, упитао је колико је потребно новца да се та ситуација превазиђе. Одговор је био „Око 1500 франака“. Сутрадан је на адресу Ђорђа Ђорђевића стигао коверат са 1800 франака, што је било довољно да се измире дуговања.

Спомен библиотека др Николе Гавриловића

Библиотека у Вел. Градишту је једна од ретких која се може похвалити где је „поклон књига библиотеци“ овде стална и традиционална акција. Овде је одомаћена пракса да поједини суграђани родном граду завештавају своје мање или веће кућне библиотеке. реч је у првом реду о суграђанима сталним дугогодишњим члановима библиотеке али и оним који су то били и само неко краће време. У већини случајева они своја завештања чине као израз захвалности и за третман који су у библиотеци имали.

Тако са захвалношћу истичемо проф. Др Николу Гавриловића из Новог Сада који нам је поклонио посредством СО, своју вредну библиотеку од 3000 књига на српском румунском, немачком и француском језику а која има научно информативни и белетристички карактер. Ова библиотека садржи вредна издања Матице Српске из Н. Сада, Музеја Војводине, Историјског архива. Уз већ послате ова библиотека се и даље обогаћује не само књигама већ и многим личним предметима. Посебно вредна је овде и његова преписка са Румунском академијом наука и др сл. институцијама.

Др Никола Гавриловић рођен је у Новој Молдави у Румунији. Гимназију је учио у Великом Градишту а дипломирао у Н. саду и Загребу. Иако је у пензији и даље се бави научно публицистичким радом. Уз бројна друштвена признања носилац је и највишег општинског признања.

Поред овог поклона треба споменути и не мање вредне библиотеке које су поклонили Ђока и Паја Ђорђевић, Бата и Слободанка Станисављевић, Крста Дакић из Новог Сада, Зорка Попов, Аца Миливојевић, Мирослав Стојковић, Љубиша Павловић и др.

Референсна збирка – научни фонд

Са пресељењем у универзалној читаоници приступило се и стварању основних предуслова за оснивање одговарајуће референсне збирке или тзв научног фонда. Референсна збирка је у основи скуп свих секундарних публикација које се стављају на располагање корисницима без права изношења из библиотеке. Чине је енциклопедије, лексикони, речници, приручници... Богатство ове библиотеке управо се огледа у једном сталном настојању да се ова збирка, доскора присутна само у назнакама, обогаћује несумљиво вредним капиталним издањима. У нашим условима окосницу ове збирке чине тротомна Ларусова енциклопедија, Мала Просветина енциклопедија, Енциклопедија живих религија, примењених и природних наука, медицинска... Ова збирка сада броји преко 200 наслова. Ту су и бројни наслови из филозофије, психологије... Хендикеп ове збирке је чињеница да је смештена у доста фреквентној читаоници која увек не пружа оптималне услове за рад.

Издавачка делатност

После краће паузе последњих година Библиотека је поново обновила своју издавачку делатност. Истини за вољу не може се говорити о неком великом издаваштву. Библиотека се оглашава са по једним својим издањем а у 2-3 случ. јављала се као и

суиздавач. У последњих пет година библиотека је издала више збирки песама Боре Наумовића, Новице Стокића, Раше Перића, Мише Милића, Велише Јоксимовића, али и монографије Великог Градишта, Затоња, Рама... У сарадњи са Туристичким предузећем и СО издат је први Туристички водич, више проспеката, разгледница... Пет година Библиотека је била иницијатор и издавач „Царевчеве лире“ а ове године покренут је и изашла су прва три броја „Градиштанског алманаха“.

Акције и иницијативе

Поред традиционалне вишедеценијске акције Месец књиге Библиотека је све до формирања Култ. центра била окосница и носилац готово целокупног културног живота у граду на Дунаву. И у овом периоду Библиотека је и надаље носилац више стваралачких акција везаних за афирмацију књиге и читалаштва. Годишње се овде редовно организује 4-5 промоција, исто толико изложби књига, трибина, књижевних или песничких сусрета и др. Библиотека је била иницијатор и петогодишњи носилац организације Музичког фестивала „Царевчеви дани“ и подизања споменика В. П. Царевцу. При Библиотеци већ три године постоји песнички клуб који окупља око 20 поклоника писане речи. Библиотека је организатор и песничког сусрета песника Браничевског округа „Рамска свитања“ који се одржавају међу зидовима средњевековне Рамске тврђаве. Започета је и меморијална манифестација у част Милице Јанковић. У плану је да се идуће године у Великом Градишту покрене манифестација „Градиштанско песничко лето“.

Нешто о нама

Библиотека располаже са вишенаменском читаоницом у којој се одржавају промоције, изложбе књига, предавања, трибине. Књижни фонд смештен је у новим металним полицама сложен по међународној децималној класификацији у тзв. слободном приступу на принципу самоизбора. При Библиотеци постоји ауторски, предметни, алфabetни и стручни каталог. Упоредо са издавањем и формирањем започето је и израда и специјализованих каталога: Старе ретке књиге, Завичајног фонда, фототеке... Са набавком компјутера и штампача започета је компјутерска обрада новонабављених књига. Библиотека има ТВ и видео рикордер, фотокопирни... Према прописаним нормативима (на 500 књига 1 радник) уместо 6 има 3 запослена, два књижничара и једног библиотекара.

Галерија Милана Бесарабића

Улазни хол библиотеке краси збирка од двадесетак скулптура академског вајара Милана Бесарабића. Милан Бесарабић је детињство провео у Великом Градишту и у знак сећања на ове дане поклонио је овом граду 20 скулптура у бронзи, дрвету, камену или гипсу. У завичајном фонду је и неколико његових збирки песама. Поред надахнутих, у реалистичком маниру урађених скулптура Милан Бесарабић се представља и као врстан скулптор карикатуриста.

Ликовна галерија

За свој прегалачки рад на ширењу и афирмацији књиге и читалаштва Библиотека је добитник више друштвених признања. Организациони концепт, квалитетни ниво услуга, рационалност и бројне ситне иновације у раду и више наврата истицани су као узорни пример. Поред општинског признања Народна библиотека је добитник и највишег признања у библиотекарству – награде „Миодраг Панић Суреп“.

Полазећи од чињенице да је Народна библиотека културна институција од општег друштвеног значаја, да у нашем граду има своју дугу традицију може се рећи да је са пресељењем у нове просторије учињен нови велики искорак у реафирмацији књиге и читалаштва. Не само да је заустављено до тада присутно опадање интереса за књигу, већ се последњих година у континуитету бележи и надпросечан раст у многим библиотечким параметрима. Оцена је да је укупан рад на једном нивоу који ни по чему не заостаје за велеградским библиотекама. Учињено је то захваљујући несебичном ентузијазму и прегалаштву свих запослених. Са укупно 30-40 у току године организованих програма може се рећи да је Библиотека, са црквом, најпосећеније место и у правоме смислу те речи Храм културе овог града.

[Сазнајте више](#)